

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

УДК 378.004

DOI <https://doi.org/10.57125/pedacademy.2024.06.29.05>

Формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів на тлі масштабної військової агресії

Красюк Людмила Василівна

кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра педагогіки, теорії і
методики початкової освіти, факультет мистецтва, менеджменту,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі, м. Переяслав, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-1403-006X>

Макаренко Яна Миколаївна

кандидат біологічних наук, старший викладач,
кафедра початкової освіти, факультет педагогічної та мистецької
освіти, Полтавський національний педагогічний університет імені
В.Г. Короленка, м. Полтава, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-6656-0823>

Мірошніченко Тетяна Віталіївна

кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедра початкової освіти, факультет педагогічної та мистецької
освіти, Полтавський національний педагогічний університет імені
В.Г. Короленка, м. Полтава, Україна, <https://orcid.org/0009-0009-6729-3403>

Прийнято: 08.05.2024 | Опубліковано: 10.06.2024

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

*Анотація: Мета статті полягає в дослідженні процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів в умовах масштабної військової агресії. У роботі використано такі **методи**, як аналіз, синтез, узагальнення. У **результатах** розглядаються психологічні, методичні та етичні аспекти навчання, що впливають на професійний розвиток майбутніх учителів. Особлива увага приділяється адаптації навчальних програм до нових умов, розвитку цифрових компетенцій та вмінню працювати з дітьми, які пережили травматичні події. Досліджується роль патріотичного виховання та важливість міжнародної співпраці для підвищення якості педагогічної підготовки. У статті звертається увага на важливість формування медіаграмотності, яка відображає здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології, самовиражатися, спілкуватися через засоби масової інформації, свідомо сприймати й правильно інтерпретувати інформацію, а також відрізнити дійсність від гіпотетичної імітації, під якою розуміють реальність, створену професіоналами засобів масової інформації. Важливе місце займає обговорення етичних та патріотичних аспектів виховання, що мають особливе значення в умовах військової агресії. Дослідження також висвітлює необхідність розвитку цифрових компетенцій, що дозволяють ефективно використовувати інтернет-ресурси та освітні платформи. У **висновках** підкреслюється необхідність комплексного підходу до формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів, який передбачає психологічну підтримку, адаптацію навчальних програм, розвиток цифрових навичок та етичну відповідальність. Це дозволяє забезпечити якісну підготовку педагогів до роботи в умовах кризи та сприяти їхньому професійному зростанню.*

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Ключові слова: підготовка вчителів, психологічна стійкість, інноваційні освітні методики, професійна компетентність.

**Formation of professional competence of future primary school teachers
against the background of large-scale military aggression**

Liudmyla Krasiuk

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Department of
Pedagogy, Theory and Methods of Primary Education, Faculty of Art, Hryhorii
Skovoroda University in Pereiaslav, Pereiaslav, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-1403-006X>

Yana Makarenko

Candidate of Biological Sciences, Senior Lecturer,
Department of elementary School, Faculty of Pedagogical and Art
Education, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava,
Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-6656-0823>

Tanya Miroshnichenko

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Department of elementary School, Faculty of Pedagogical and Art
Education, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava,
Ukraine, <https://orcid.org/0009-0009-6729-3403>

***Abstract:** The **purpose** of the article is to study the process of formation of professional competence of future primary school teachers in conditions of large-scale military aggression. The research used such **methods** as analysis, synthesis,*

*and generalization. The **results** consider the psychological, methodical and ethical aspects of education that affect the professional development of future teachers. Special attention is paid to the adaptation of educational programs to new conditions, the development of digital competences and the ability to work with children who have experienced traumatic events. The role of patriotic education and the importance of international cooperation for improving the quality of pedagogical training are also explored. The article draws attention to the importance of the formation of media literacy, which reflects the ability to use information and communication technologies, express oneself, communicate through mass media, consciously perceive and correctly interpret information, as well as distinguish reality from hypothetical imitation, which is understood as the reality created by mass media professionals information. An important place is occupied by the discussion of ethical and patriotic aspects of education, which are of particular importance in the conditions of military aggression. The study also highlights the need for the development of digital competencies that allow effective use of Internet resources and educational platforms. The **conclusions** emphasize the need for a comprehensive approach to the formation of professional competence of future primary school teachers, which includes psychological support, adaptation of educational programs, development of digital skills and ethical responsibility. This makes it possible to ensure high-quality training of teachers for work in crisis conditions and to promote their professional growth.*

Keywords: *teacher training, psychological stability, innovative educational methods, professional competence.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів є складним

і багатограним процесом, що передбачає як академічну підготовку, так і розвиток особистісних якостей та професійних навичок. В умовах масштабної військової агресії цей процес трансформується. Воєнний конфлікт впливає на психоемоційний стан здобувачів вищої педагогічної освіти, що ускладнює навчальний процес. Майбутні вчителі можуть стикатися з підвищеним рівнем стресу, тривоги та нестабільності, що вимагає адаптації навчальних програм та підходів до навчання. В умовах війни особливої актуальності набуває патріотичне виховання та формування громадянської свідомості. Майбутні педагоги мають бути підготовлені не лише до передачі знань, але й до виховання в учнів патріотизму, стійкості та здатності до критичного мислення. Навчальні заклади повинні забезпечувати підтримку та ресурси для здобувачів освіти, які можуть бути безпосередньо залучені до воєнних дій або втратили близьких у конфлікті. Це передбачає психологічну допомогу, доступ до гнучких навчальних форматів та створення безпечного навчального середовища. В умовах масштабної збройної агресії важливо також розвивати навички кризового менеджменту та медіаграмотності, щоб майбутні вчителі могли адекватно реагувати на виклики, пов'язані з дезінформацією та інформаційною війною. Таким чином, формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів в умовах воєнного конфлікту потребує системного підходу, який враховує як академічні, так і психосоціальні аспекти підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна кількість дослідників вивчали формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів в умовах російської агресії. Зокрема, Н. Бахмат розглядає сучасні напрями та вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи [1]. О. Гнепа зазначає, що сьогодні в навчальних закладах існує гостра потреба у викладачах і педагогах, що володіють високим рівнем

знань про те, як і яким чином працювати з дітьми з особливими освітніми потребами [2]. Я. Головань аналізує процес формування та розвитку професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів у закладах вищої освіти України [3]. В. Гончарук викладає теоретико-методичні засади формування пізнавальної діяльності абітурієнтів у вищих навчальних закладах [4]. В. Гринько розглядає динаміку змін рівня формування вміння використовувати цифрові освітні технології для розвитку пізнавальних, творчих, комунікативних та спільних навичок майбутніх учителів початкових класів, а також їх мотивації до участі в дослідницькій діяльності [5]. Н. Грона, О. Семенов окреслюють поняття «риторична компетентність майбутнього вчителя», у якій основна увага приділяється інтегрованим характеристикам особистості, що охоплюють знання, навички, наміри, потреби, цінності, освітню та соціально-культурну сфери [6]. Л. Наконечна розглядає формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі вивчення дисциплін мовного циклу [7]. Н. Науменко, А. Козлов аналізують практичний освітній досвід здобувачів освіти під час навчання [8]. В. Мелаш, С. Дубяга, А. Варениченко визначають спеціальні методи екологічного виховання, що володіють природними лікувальними властивостями [9]. М. Севастьянова з'ясовує важливість цифрової компетентності майбутніх вчителів початкової школи як невід'ємного елемента професійної освіти [10]. О. Цюняк робить висновок, згідно з яким різні умови навчання сприяють ефективному формуванню емоційної культури вчителів початкових класів під час війни [11]. О. Ящук розкриває зміст запропонованих здобувачам кафедри початкової освіти обраних навчальних модулів, які формують інформаційні навички майбутніх учителів початкової школи [13]. В. Щур акцентує на методичній компетентності як важливій

складовій у системі професійних компетентностей майбутніх учителів початкових класів та питаннях діагностування її сформованості [14].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів на фоні російської збройної агресії передбачає ідентифікацію ключових аспектів, які потребують додаткового дослідження та розробки. Зокрема, йдеться про психологічну та методичну підготовку майбутніх учителів, розвиток інноваційних педагогічних технологій, розробку методик для інклюзивної освіти, що є важливим для забезпечення високої якості підготовки майбутніх учителів початкових класів, здатних ефективно працювати в умовах складних соціальних та політичних викликів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в дослідженні процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів в умовах масштабної військової агресії. Відповідно до мети дослідження сформульовані такі завдання: проаналізувати вплив збройної агресії на процес формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів, розглянути компетенції, необхідні для вчителів у кризових ситуаціях та їх включення до навчальних програм, визначити особливості адаптації навчальних програм для підготовки вчителів в умовах війни.

Розв'язання цих завдань дозволить забезпечити комплексний підхід до підготовки майбутніх учителів початкових класів, здатних ефективно працювати в умовах масштабної російської агресії та забезпечувати якісну освіту для молодших школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Сформовані професійні навички майбутнього вчителя початкових класів є важливими в будь-яких кризових чи

нестабільних ситуаціях. Учителі мають розуміти вплив стресу на дітей та їх здатність до навчання, вміти сприяти психологічній стабільності й психосоціальної підтримці дитини в складних обставинах. Учителі зобов'язані знати про процедури безпеки та евакуації в разі небезпеки для захисту себе та учнів під час воєнних конфліктів. У ситуаціях збройної агресії вчителю може знадобитися вміння швидко адаптуватися до змін, продовжити навчання на відстані або працювати в нетипових ситуаціях [3].

Важливим аспектом є обговорення з дітьми ситуації воєнного стану з огляду на їх вікову здатність розуміти. Необхідно навчати учнів методів емоційної регуляції, таким як дихальні вправи та медитація, щоб допомогти їм впоратися зі своїми емоціями в стресових ситуаціях. Ці рекомендації допомагають створити сприятливе середовище для школярів у зонах воєнних конфліктів [4].

З огляду на важливість підготовки вчителів до дій у кризових ситуаціях, необхідно додати до навчальної програми певні компетенції. Йдеться насамперед про те, що кожен учитель повинен мати базові знання та навички для надання допомоги в разі травми або медичного дисбалансу до прибуття медичного персоналу.

Важливими є навички спілкування, емпатії та психологічної підтримки. У кризових ситуаціях вчителі можуть зіткнутися з емоційно складними моментами для себе та своїх учнів. За таких умов значну роль відіграє ознайомлення з протоколами та процедурами безпеки, що застосовуються до навчальних закладів і вимагають відповідно діяти в разі виникнення зазначених ситуацій.

Під час збройної агресії до навчальної програми підготовки вчителя потрібно додати перелік навичок, які формуються за допомогою фахових курсів, семінарів, тренінгів та інших форм професійного розвитку. Крім того,

важливо проводити регулярні тренувальні вправи та моделювання криз, щоб учителі могли практикувати свої навички в режимі реального часу [7].

Онлайн-навчання є необхідним запобіжним заходом і безпосередньо пов'язане із застосуванням безпекових обмежень. Змішане навчання має значний потенціал для покращення якості освіти та забезпечення гнучкості навчання. Але це вимагає планування, навчання та розвитку самого вчителя. Інноваційні підходи та постійна готовність до змін є важливими факторами успіху в організації змішаного навчання [8].

Життя всіх українських школярів кардинально змінилося під час повномасштабної війни. Однією з основних проблем є освітні втрати. Учні, які перебувають у зоні бойових дій окупованої території, були повністю позбавлені доступу до навчального процесу, часто не відвідували заняття через повітряну тривогу, перебої в подачі електроенергії, відсутність Інтернету і мобільного зв'язку в результаті бомбардувань. Батьки зазначили, що багато учнів, які навчаються на дистанційному або змішаному навчанні, не мають достатніх інструментів для отримання знань та належного робочого місця вдома [2].

Професійна компетентність майбутнього вчителя початкових класів в умовах воєнного стану передбачає кілька ключових компонентів, кожен з яких є надзвичайно важливим для забезпечення ефективного навчання та виховання.

Уміння розуміти та підтримувати психологічний стан дітей є критично важливим в умовах війни. Майбутні вчителі повинні розуміти, як стрес і травма впливають на дітей, знати методики створення безпечного та підтримуючого навчального середовища, а також володіти навичками роботи з дітьми, що пережили стресові ситуації [3].

Знання сучасних методик викладання та вміння адаптувати навчальні програми до умов війни є необхідними для забезпечення безперервності освітнього процесу. Вчителі повинні бути готовими до використання інноваційних підходів у навчанні, зокрема до організації дистанційного та змішаного навчання.

Здатність ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології стає ще важливішою в умовах військової агресії. Майбутні вчителі повинні володіти навичками роботи з онлайн-платформами, вміти швидко знаходити та інтегрувати інформацію з різних джерел, організовувати дистанційне навчання та підтримувати зв'язок з учнями та їхніми родинами [8].

Підготовка до роботи з дітьми з різним досвідом та з різних соціальних груп є важливою складовою професійної компетентності вчителя. В умовах війни, коли діти можуть мати різний травматичний досвід, вчителі повинні бути готовими до виховання толерантності, взаємодопомоги та соціальної згуртованості.

Формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів в умовах війни потребує спеціальних стратегій та підходів, які враховують специфіку кризових ситуацій.

Впровадження курсів із кризового менеджменту, психологічної підтримки та надання першої медичної допомоги до навчальних програм педагогічних ЗВО є надзвичайно важливим. Майбутні вчителі повинні бути готовими до дій у надзвичайних ситуаціях, мати знання про евакуаційні процедури, створення безпечного навчального середовища в умовах конфлікту [5].

Систематична робота з психологами, тренінги з розвитку емоційної стійкості та стрес-менеджменту допомагають майбутнім учителям зберігати

психоемоційне здоров'я та ефективно працювати з дітьми в умовах війни. Уміння розуміти свої емоції та емоції інших людей, управляти стресом та надавати психологічну підтримку є критично важливими [9].

Залучення студентів до волонтерської роботи в зонах конфлікту, організація практики в школах, що знаходяться у важких умовах, сприяє розвитку практичних навичок та підготовці до реальних викликів. Волонтерська діяльність дозволяє майбутнім учителям здобути цінний досвід роботи в кризових ситуаціях, вчитися взаємодії з різними соціальними групами та розвивати навички співпраці й взаємодопомоги [1].

Одним з основних викликів формування професійної компетентності майбутніх учителів у воєнних умовах є забезпечення якісного навчання в умовах постійної небезпеки та нестабільності. Педагогічні ЗВО повинні бути готовими швидко реагувати на зміни, адаптувати навчальні програми до нових умов та забезпечувати підтримку здобувачам освіти [8].

Важливо також забезпечити доступ до ресурсів та технологій, необхідних для організації дистанційного навчання. Війна призводить до руйнування інфраструктури, що створює додаткові перешкоди для навчання. Відповідно, забезпечення доступу до інтернету, комп'ютерів та інших технічних засобів є критичним завданням.

Перспективи розвитку професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів у воєнних умовах пов'язані з активним використанням сучасних технологій, розвитком інноваційних методик навчання та підвищенням рівня психолого-педагогічної підготовки. Використання дистанційних та змішаних форм навчання, активне залучення здобувачів освіти до практичної роботи й волонтерства сприяють формуванню компетентних та готових до викликів майбутніх педагогів [11].

Досить важливим завданням є вивчення наявних програм і методів патріотичного та громадянського виховання в умовах російської агресії, особливо в контексті збереження національної ідентичності, морально-етичних цінностей, формування відповідальної громадянської позиції. Це передбачає аналіз ефективності цих програм з акцентом на потреби сучасного суспільства і з урахуванням контексту ситуації конкретної воєнної загрози [1].

Учителі можуть зіткнутися зі стресом і травмою війни. Відповідно, важливо включати елементи психологічної підтримки та саморегуляції в освітні програми. Адаптація в умовах війни вимагає комплексного підходу та врахування всіх особливостей воєнного стану. Навчання з безпеки може бути важливим для вчителів, особливо під час роботи в зонах конфліктів. Йдеться про інформацію щодо евакуації, надання першої допомоги й захист від психологічних та фізичних загроз. Використання таких технологій, як відеоконференції та інтернет-ресурси, може допомогти вчителям уникнути небезпеки та надати доступ до освіти навіть у ситуації збройної агресії. Важливо налагодити співпрацю з місцевими громадами та гуманітарними організаціями для забезпечення доступу до ресурсів та підтримки навчання. Адаптація навчальної програми до ситуацій збройного конфлікту вимагає гнучкості, співпраці та негайного реагування на ситуативні ризики [9].

Таблиця 1

Інформаційно-телекомунікаційні системи, використовувані в освітньому процесі

Цифрові інструменти	Електронні ресурси	Засоби комунікації
На уроках	Телефон	Шкільний сайт
Хмарні сервіси	Ноутбук	Електронна пошта
Google Classroom	Планшет	Групи у Viber
Всеосвіта		Педагогічний патронаж

Джерело: розроблено авторами

Застосування медіаелементів в освітньому процесі передбачає появу нових педагогічних формувань, здатних якісно реалізувати можливості інноваційних технологій і застосовувати їх на практиці. Медіаграмотність відображає здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології, самовиражатися, спілкуватися через засоби масової інформації, свідомо сприймати й правильно інтерпретувати інформацію, а також відрізнити дійсність від гіпотетичної імітації, під якою розуміють реальність, створену професіоналами засобів масової інформації. Медіаграмотність – це здатність усвідомлено й критично розуміти природу, технології й вплив засобів масової інформації, а також самостійно створювати медіапродукти [12].

Для подолання труднощів у ситуаціях збройної агресії необхідно обрати найбільш доцільну форму освітнього процесу; переглянути традиційні підходи до діяльності навчальних закладів; використовувати технології дистанційного навчання для забезпечення доступу до освітнього контенту: шкільні вебсайти, хмарні сервіси, освітні платформи, мобільні спільноти, електронна пошта тощо; посилити заходи особистої безпеки учасників освітнього процесу; надавати психологічну та емоційну підтримку; розвивати цифрові здібності всіх учасників освітнього процесу; формувати відкриту комунікацію та зворотний зв'язок: учителі – діти – батьки; розробити пропозиції й доступні пояснення для здобувачів освіти й батьків; мотивувати здобувачів освіти до освітньої діяльності за допомогою різних засобів дистанційного навчання; підвищувати ефективність та якість освіти через використання цифрових ресурсів [13].

Підготовка вчителів до використання засобів масової інформації у своїй освітній діяльності здійснюється шляхом узгодження змісту з основними

поняттями медіакурсів. Основне завдання медіаосвіти – підготувати молоде покоління до життя в інформаційному суспільстві, щоб молодь могла критично оцінювати потік інформації зі ЗМІ [8].

Висновки. Формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів в умовах масштабної військової агресії є надзвичайно складним завданням, що потребує комплексного підходу та адаптації до нових викликів. Майбутні вчителі потребують посиленої психологічної підтримки для подолання стресу та тривоги, що виникають у зв'язку з воєнними діями. Це передбачає програми психотерапії, тренінги з управління стресом та розвиток навичок психологічної стійкості. Необхідно переглянути й адаптувати навчальні програми педагогічних закладів освіти для врахування нових реалій, таких як дистанційне навчання, використання цифрових технологій та методи навчання в умовах кризових ситуацій.

Учителі повинні бути підготовлені до роботи в умовах збройного конфлікту, що включає знання про специфіку навчання дітей, які пережили травматичні події, та вміння створювати безпечне й підтримувальне навчальне середовище. Збройна агресія посилила необхідність розвитку цифрових компетенцій у майбутніх вчителів. Це передбачає вміння ефективно використовувати інтернет-ресурси, освітні платформи та інструменти для дистанційного навчання.

Підсумовуючи, зазначимо, що формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів в умовах військової агресії вимагає комплексного підходу, який охоплює психологічну підтримку, адаптацію навчальних програм, розвиток цифрових навичок, етичне виховання та співпрацю на міжнародному рівні.

Список використаних джерел

1. Бахмат Н. Формування фахової компетентності майбутніх учителів початкових класів в умовах цифрового освітнього середовища. *Наука і техніка*. 2022. №6 (6). С. 89–100. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/download/1830/1828> (дата звернення: 12.04.2024).
2. Гнепа О. Формування інклюзивної компетентності майбутніх учителів початкових класів у педагогічному фаховому коледжі. *Нова педагогічна думка*. 2023. № 115. С. 57–61. URL: <http://npd.roippo.org.ua/index.php/NPD/article/view/582> (дата звернення: 12.04.2024).
3. Головань Я. Формування професійної компетентності майбутніх вчителів початкової школи в процесі фахової підготовки : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 013 «Початкова освіта» / наук. керівник О. М. Мельник. Запоріжжя: ЗНУ, 2021. 84 с. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/xmlui/handle/12345/6302> (дата звернення: 12.04.2024).
4. Гончарук В. Формування пізнавальної активності здобувачів вищої освіти в умовах війни. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. № 83. С. 155–158. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/15180> (дата звернення: 12.04.2024).
5. Гринько В. Формування цифрової компетентності майбутніх учителів під час реалізації навчально-дослідницького проекту. *Педагогічний дискурс*. 2019. № 26. С. 77-84. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/0peddisk_2019_26_14.pdf (дата звернення: 12.04.2024).

6. Грона Н., Семенов О. Формування риторичної компетентності майбутніх учителів-словесників в умовах війни: міжрегіональний проєкт. *Академічні студії*. 2023. № 2. С. 74–86. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2023.2.11>
7. Наконечна Л. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення дисциплін мовного циклу. *Імідж сучасного педагога*. 2023. №3 (204). С. 82–86. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-3\(204\)-82-86](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-3(204)-82-86)
8. Науменко Н., Козлов А. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів початкової школи в умовах освітніх ризиків. *Новий колегіум*. 2024. № 113. С. 70–76. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/newcollegium/article/view/14741> (дата звернення: 12.04.2024).
9. Мелаш В., Дубяга С., Варениченко А. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до використання природотерапії в умовах воєнного стану. *Педагогічні науки*. 2023. №1 (125). С. 83–94. URL: <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/13159/1/мелаш.pdf> (дата звернення: 12.04.2024).
10. Севастьянова М. Формування цифрової компетентності майбутніх учителів початкових класів в умовах університетської освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2022. № 66. С. 38–44. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/download/5481/4928> (дата звернення: 12.04.2024).
11. Цюняк О. Формування емоційної культури вчителів початкових класів у період війни. *Імідж сучасного педагога*. 2022. №3 (204). С. 48–52. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/12756> (дата звернення: 12.04.2024).

12. Цюняк О. Формування емоційної культури у майбутніх учителів початкової школи у період війни. *Імідж сучасного педагога*. 2023. №3 (204). С. 48–51. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-3\(204\)-48-51](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-3(204)-48-51) (дата звернення: 12.04.2024).

13. Ящук О. Формування інформаційної компетентності у майбутніх учителів початкової школи в умовах реалізації оновлених освітніх програм. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2021. №1 (5). С. 185–192. DOI: [https://doi.org/10.31499/2706-6258.1\(5\).2021.235986](https://doi.org/10.31499/2706-6258.1(5).2021.235986) (дата звернення: 12.04.2024).

14. Щур В. А. Критерії, показники та рівні формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії Імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2023. Вип. 16. С. 74–81. DOI: <https://doi.org/10.32782/2410-2075-2023-16.10>

15. Sovik T. Formation of Practical and Activity Competence of Future Music Teachers During Pedagogical Practice. *Pedagogical Discourse*. 2022. № 33. С. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.31475/ped.dys.2022.33.02> (дата звернення: 12.04.2024).